

Liliowce (Crinoidea) z famenu Gór Świętokrzyskich, centralna Polska

Edward Głuchowski

Acta Palaeontologica Polonica 47 (2), 2002: 319-328

Na podstawie kolekcji pochodzących z 9 stanowisk (Kostomłoty, Śluchowice, Kadzielnia, Psie Górki, Miedzianka, Ostrówka, Besówka, Góra Łgawa, Kowala) opisano faunę liliowców z famenu regionu świętokrzyskiego. Wykorzystano również ubogie kolekcje liliowców z famenu Moraw (Mokrá) i regionu śląsko-krakowskiego (Dębnik). Analizowany materiał paleontologiczny jest reprezentowany wyłącznie przez oddzielne elementy łodyg tych organizmów. Wyróżniono 16 taksonów, z których tylko jeden *Cosmocrinus polonicus* sp. nov. został przypisany do rodzaju uprzednio zdefiniowanego kielichem. Pozostałe sklasyfikowano w obrębie sztucznych jednostek kategorii ponadgatunkowych: *Acbastaucrinus affectatus* Sisova 1988, *Anthinocrinus* sp., *Calleocrinus kielcensis* Głuchowski, 1993, *Cyclocaudiculus longus* Głuchowski, 1986, *Cyclocion* sp., *Cyclostelechus* ? sp., *Dronovicrinus notabilis* Stukalina, 1997, *Kasachstanocrinus* sp., *Kstutocrinus* sp., *Schyschcatocrinus delicatus* Głuchowski, 1993, *Stenocrinus altus* Sisova, 1988, *Taranshicrinus vulgaris* Sisova, 1988, *Tjeeocrinus insectus* (Yeltyscheva in Dubatolova, 1964), *Urushicrinus* sp. oraz drugi nowy gatunek *Schyschcatocrinus levis* sp. nov. Zmienna frekwencja oraz zróżnicowanie taksonomiczne pozwoliły określić następstwo faun liliowcowych obejmujące trzy interwały faunistyczne: FIa - reprezentuje poziom *trachytera*, a dokumentowana tu fauna liliowcowa charakteryzuje się niewielkim zróżnicowaniem taksonomicznym i ma zdecydowanie "frański" charakter (zespół liliowcowy *Schyschcatocrinus delicatus* - *Calleocrinus kielcensis*). FIb - reprezentuje poziomy *crepida* do *marginifera* i charakteryzuje się wyraźnym odrodzeniem i przebudową paleobiocenozy liliowcowych. Oprócz dominujących jeszcze typowo "frańskich" rodzajów (zespół liliowcowy *Schyschcatocrinus levis* - *Calleocrinus kielcensis*) pojawiły się nowe "fameńskie" oraz mające swoich przedstawicieli także w karbonie. FIc - reprezentuje poziomy *trachytera* do *praesulcata* i charakteryzuje się zdecydowanym zubożeniem faun liliowcowych, głównie o rodzaje "frańskie". Tym samym wzrasta ich "fameński" charakter, z pewnym akcentem "karbońskim" (zespół liliowcowy *Cosmocrinus polonicus* - *Acbastaucrinus affectatus*). Obserwowana sekwencja faun liliowcowych ma głównie eustatyczny rodowód i nawiązuje do cykli transgresywno-regresyjnych T-R (cykle IId-IIIc). Drastyczny spadek poziomu morza u schyłku franu (faza regresyjna T-R cyklu IId) spowodował załamanie się rozwoju faun liliowcowych na granicy fran-famen (FIa). Późniejsze szybkie odradzanie się paleobiocenozy liliowcowych (FIb) przypada na transgresywne pulsy T-R cyklu IIc, a dokumentowany ponowny spadek taksonomicznego zróżnicowania wśród liliowców (FIc) można wiązać z glacieustatyczną fazą regresyjną tego cyklu. Natomiast zmiany eustatyczne T-R cyklu IIIc ostatecznie okazały się zabójcze dla faun liliowcowych zasiedlających świętokrzyski grzbiet pelagiczny i spowodowały ich ostateczny zanik

na granicy dewon-karbon.

Key words: Crinoidea, Famennian, Holy Cross Mountains, extinction, recovery.

Edward Głuchowski [egluchow@wnoz.us.edu.pl], Wydział Nauk o Ziemi, Uniwersytet Śląski, ul. Będzińska 60, PL–41–200 Sosnowiec, Poland.

 [Full text \(465.1 kB\)](#)